

שקמית בוסיק לחילות הח"ן

ליטר הסיר וגם כמיתקן צלייה, המכין 1000 מנות עוף בחצי שעה, ובמכונה החותכת בשר לשניצל, מגלגלת את הפרוסות בקמח, ביצה ופירורים.

במיטבח זה אפילו התגברו על חוסר ההתלהבות של חיילי צה"ל לדגים, בין שהם מבושלים ובין שהם מטוגנים. הפתרון: קציצות דגים מצופות, מטוגנות או ברוטב, ואלה הולכים יפה מאוד.

כמנפק אלפי מנות ליום חישב המיטבח המרכזי גם לוחיקאלוריות הדרוש לצרכניו: לחייל ביחידת שדה — 3000 עד 5000 קאלוריות ליום; לחייל בתפקיד עורפי — 1800 עד 2200 קאלוריות; לחיילת במשרד — 1300 קאלוריות.

אבל השקם אינו מסתפק במיטבחים. הוא גם מקיים רשת מיסעדות — במפעלי התעשייה הצבאית, במישרד הביטחון, במיתקני המיטרה ומישרד הגבול, ובאלה הוא מגיש 60 אלף ארוחות ליום.

אחוזים להווי ובידור

האולי נשמע מוגזם אבל אפשר לומר שהרכה מעמלם של 5000 עובדי השקם מתקנו בהפסקת השקם, אותה שעה של רגיעה והתרעננות, בה זוכה חייל צה"ל, בשרה או במחנה, למעט רווחה ופינוק.

כי כאשר החייל פונה בשעת הפסקת השקם לשקמית, לקבל אופטימום של שירות במינימום של מחיר, אין הדבר בא על חשבון תקציב הביטחון (או תקציב ציבורי אחר כלשהו). השקמית מצליחה לעמוד במחירים הזולים של מוצריהן תודות לרווחים של רשת השקם, שעל לקוחותיה נמנית כמעט כל מישפחה רביעית בארץ — 350 אלף מישפחות בסך הכל של לובשימדים וזכאי מערכת הביטחון (אנשי צבא חובה וקבע; אנשי מיטרה ומישרד הגבול; אנשי שירות בתי הסוהר, שירות הביטחון הכללי ובני מישפחותיהם וכן נכי צה"ל, אלמנות צה"ל ומישפחות שכולות).

ולמרבחה הפלא לא רק מצליחות השקמיות לעמוד בלוח מחירים מגוחך כמעט (ראה מיסגרת עונה ב' 32 אגורות). אלא אף תורמות שלושה אחוזים מפיונון לקרן היחידה בה הן מוצבות, לשם מימון פעילויות הווי ובידור של היחידה.

וכך מרחיב ומייעל השקם כל הזמן את שירותו ללובשימדים, כי זה ייעודו העיקרי זה 40 שנה: לשרת את החייל בבסיס ובעורף, תוך דאגה יזימוית לצרכיו ונקיטת יוזמה מתמדת לחידושים.

כך, למשל, השיג השקם הנחות במוע"דוני ספורט ובריאות, ערך מיבצעים מיוחדים לביטוח רכב ודירות, סיפק אלפי לינות במיבצעי ינופש ואפילו דאג, למעוניינים בכך, לנסיעות טיול מוזלות לחו"ל.

השקם יודע, כמוכון, שלא על האוכל לבדו יצער החייל ולכן אין זה מפליא שהשקם היה הראשון שהביא ארצה מכונות גילוח מופעלות בסוללות, מוצר רב-תועלת לחייל בתנאי-שדה.

השקם גם מילא, בכמעט 40 שנות קיומו, אחר משימות בלתי-שיגרתיות שהוטלו עליו: אם היתה זאת הקמת מזון להזנת העיתונאים שבאו לסקר את מישפט אדולף אייכמן בבית-הדעים בירושלים ואם היתה זאת הכנת הצעה לארגון רשת שקם לצבא התורכי, לפי בקשת מפקדיו ממטכ"ל צה"ל.

קנטינה איננה דוכנית

כאשר הוקם השקם (ראה מיסגרת העקמיסט הראשון) התחכטו מייסדיו בבחירת שמו. בתחילה הם חשבו על שלח (שירות לחיל), אך אז גילו כי האצ"ל הקדים אותם, בנטולו שם זה למחלקת הסעד שלו (שנ"ח: שיקום לוחמי חירות).

הכל התחיל עם קנטינה אחת

על שפת-ימה של תל-אביב

וי-600 לירות ארצישראליות

שמח ששקם קיים...אני מעדיף מצב בו חיילים יתגלחו בטמפו מאשר (מצב שהם) ישתו את מיהגילוח.

לחזור לאוס-רשרש, היא אילת: שעה שחיילי צה"ל לגמו, לאור הגנראטור, בירה קרה על חוף המפרץ, הופיעו להם לפתע שני חיילים אנגליים, מהיחידה ששירתה בעקבה שהכנה יש לזכור כי זאת היתה שנת 1949 והודיעו כי באו למקום בזכות האור שהיכנה לעברם בלילה ובקשתם הצנועה היא בירה ובחירות.

הם נאלצו להסתפק בבירה. כמה שנים לאחר מכן, במיבצע קדש, כשהשקם לא הספיק להגיע בשעה הראשונה נה בעיקבות החיילים, טען אלוף חיים לסקוב (או מפקד גייסות-השריון) כי על השקם היה להגיע לחיילים בחזית ואם לא היתה ברירה, להביא להם אספקה בתרי-מיליגב.

אנשי השקם העדיפו להקים מיפגשי-שקם בצמתיה-הדרכים לחזית, אבל גם אותם אילתרו. הם נטלו צינורות, חיברו אותם למיכנים דמויי-סוכות, כיסו אותם בלוחות-עץ וברזנטים והשקמית היתה פתוחה לשירות.

ובאמת, לוחמי מיבצע קדש לא הונחו. כאשר אונתית חיל-הים הראשונה יצאה למסע-אספקה ארוך, סביב כיף התיקווה הטובה, לשארם אל-שיח, היו בביטנה הרי-בה עשרות ארגזי שתייה, סיגריות וממת-קים, כנראה המישלוח הימי הראשון של השקם.

גילוח על סוללות

כך קיים השקם תמיד את ייעודו העיקרי: לשרת את החייל בבסיס ובעורף, ורצוי בתנאים מועדפים. כך, למשל, סיפק השקם ארוחות לחיילי צה"ל שהשתתפו בחפירות של ייגאל ידין במצדה וכך סיפק השקם ארוחות למשתתפי הצעות-הבוקר בצעדת 1967, למשל, ארוחת-תמורת לירה ורבע — פחות מחצי דולר — שתי לחמניות, ביצה קשה, משולש גבינה, שקיק ירקות טריים, דובשניה, שקיק קפה נמס ושני שקיקי סוכר.

עוגה

ב-32 אגורות

שנים הראשונות של השקם היו גם שנות הצנע, המחסור וקיצוב המיצרכים. זה לא הרתיע את השקם, שעשה כל מה שרק אפשר היה לעשות, גם בימים קשים כא-לה, על-מנת לדאוג לריווחת חיילי צה"ל. וכך, למשל, נקב עה בקיץ 1951 מנה מיוחדת לחיילי-המילואים (אותה היה ניתן לקבל רק תמורת טופס 3243).

המנה הזאת הכילה 10 וופלים, 5 קופסות סיגריות, 2 קופסות גפרורים, חבילת טופי, חצי חפיסת שוקולדה, חצי חתיכת סבון-תמרוקים ורבע חתיכת סבון-כביסה.

ול, זוגות מתחתנים, כל-שון החוזר של השקם באותם ימים, הוצעו לא רק סירים, קלחות, סדינים וציפיות אלא גם שני זוגות גרבי-ניילון וארבעה מטרים בד-משי לשימ-לת-הכלולות לכלה ובתור סו-פר-צ'ופר לזוג הטרי: קומקום חשמלי ומגהץ.

ב-1987 המצב, כמוכון, שו-נה, אבל לוח-מחירים טיפוסי של שקמית מראה למה מת-כוון השקם כשהוא מדבר על מחירי-מינימום לחייל: לחמניה — 10 אגורות; תה או קפה — 11 אגורות; נקני" קיה קטנה — 31 אגורות; עוגה — 32 אגורות; בורקאס — 45 אגורות; סלט בגביע — 50 אגורות; מנה צ'יפס — 55 אגורות; מיץ או קולה, בפחית — 60 אגורות; מנה פלאפל — 81 אגורות; נקניקית בינו — 91 אגורות; המבורגר — שקל אחד ושלוש אגורות.

בהיותם בלשנים חלשים הם החליטו להסתפק בשם הק"ם (הספקת קנטינות ומזוננים) ורק כשהובא הנושא לפני משה שרתוק (לימים משה שרת, שריהחוף הראשון וראש-הממשלה השני של מדינת ישראל), שנחשב לסמכות לשונית, הוסב השם לשק"ם — ראשי-התיבות של שירות קנטינות ומזוננים, שם שעד מהרה איבד את הגרשיים של ראשי-התיבות והפך למושג בזכות עצמו, כפי שמסביר המילון של אבן-שושן: שק"ם — מוסר נייד בצבא, המעביר משקאות ומיצרכים קלים בין מתנות-הצבא למכירה לחיילים.

האמת היא שענייני לשון די היו בתודעת ראשי השקם. כך, למשל, הוכרו בשנת 1960 על פרס נכבד למוצא שם עברי לקנטינה. מאות הצעות (כגון דוכנית, מטעמה, מזנוע, צופת) לא נראו למנהלי השקם ואפילו ההצעה קניון (שהצליחה יפה מאוד ברמת-גן, כעבור 25 שנה, כקניון איילון) נדחתה.

רק ב-1983 בחרה ועדה מיוחדת (שעל חברה נמנו אלי לנדאו, כיום ראש עיריית הרצליה ואז יו"ר מועצת-המנהלים של השקם; משה אילת, חבר הנהלת השקם ואלכס אנסקי, איש גליצה"ל), מבין אלפי הצעות שזרמו מחיילים, סטודנטים וכל-שנים מקצועיים את השם הטוב — שקמית.

ליקוק-מיבחן ביפו

שקם גם זכות-ראשונים על מילה עברית נוספת: שלגון. היא נטבעה על-ידי אחד מראשי השקם בשנות ה-50, אחר שבלחץ השקם הוקם, על-ידי תעשייני גלידה יהודי בלגי, מיפעל-הגלידה החדש הראשון בארץ: מיפעל הארטיק.

אותו יהודי ניאות להקים את המיפעל רק אחר שהובטחה לו בלעדיות באספקת הגלי-דה לשקם וזה, מצדו, ניאות להתחייבות זאת רק לאחר שראשיו טעמו ממשלוח הגלידה המיוחד שהוטס בארץ-קרה מברי-סל ללוד (והובא משם, לליקוק-מיבחן להנהלת השקם ביפו).

וזה לא נשאר המטעם היחיד בשקם הראוי לליקוק. השקם הוא, בין השאר, גם קבלני-בישול בשירות צה"ל. כך מכין המיטבח המרכזי של השקם בצריפין 10 אלפים מנות ליום ודוחף אותן (כפי שזה נקרא בעגה הצה"לית) לבסיסי צה"ל, מה, שאגב, גם משחרר כוח-אדם מצה"ל, שעסק קודם לכן במלאכה זאת.

מלאכה המבוצעת בסירי-ענק של 500 * הצעה לשונית נוספת, שמצאה חן בעיני הוועדה הזאת, אך לא נכנסה ל-לשון: לוחמן (לחם פלוס מן) להמבור-גר.